

บทที่ 2

การดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาไทยของคนสามระดับอายุ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สํารวจข้อมูลเบื้องต้นและทดลองเก็บข้อมูล ระยะที่ 2 ปรับปรุงรายการศัพท์และเก็บข้อมูลสนาม และระยะที่ 3 วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล วิธีดำเนินงานวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สํารวจข้อมูลเบื้องต้น และทดลองเก็บข้อมูล

การดำเนินงานระยะแรกเป็นการสํารวจข้อมูลเบื้องต้น และทดลองเก็บข้อมูลดังนี้

2.1.1 เดือนกันยายน 2553 – เดือนธันวาคม 2553 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำหรือไทยโซ่ง ไทยทรงดำ ลาวโซ่ง เช่น งานวิจัยด้านภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ตลอดจนศึกษารอบความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้านการแปรภาษาโดยใช้ปัจจัยทางสังคม เช่น เพศ วัย ระดับการศึกษา ทักษะทางภาษา เพื่อวางแผนโครงการวิจัย

2.1.2 เดือนมกราคม 2554 ผู้วิจัยได้จัดทำรายการศัพท์เพื่อทดลองเก็บข้อมูลจำนวน 222 หน่วยย่อย โดยดัดแปลงจากรายการศัพท์ไทดำของ Jay และ Dorothy Fippinger จากบทความเรื่อง “Black Tai phoneme, with reference to White Tai” ค.ศ. 1974 ซึ่งเป็นศัพท์ไทดำในประเทศเวียดนามตอนเหนือ เพื่อทดสอบกับผู้ออกภาษาไทยดำสามระดับอายุในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

2.1.3 เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนมิถุนายน 2554 ผู้วิจัยได้นัดหมายผู้ออกภาษาช่วงอายุละ 1 คน และทดลองเก็บข้อมูลภาษาไทยดำ 3 จุด คือ ที่อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรีในเดือนกุมภาพันธ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีในเดือนมีนาคม และอำเภอสองพี่น้องจังหวัดสุพรรณบุรีในเดือนมิถุนายน 2555 อนึ่ง เดือนพฤษภาคม 2554 ผู้วิจัยได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “The Lexical Variations between Three Generations of Tai Song Dam in Suphanburi Province, Thailand” ในการประชุมนานาชาติ “21st Annual Meeting of Southeast Asian Linguistic Society” (SEAL) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพมหานคร

2.1.4 เดือนกรกฎาคม 2554 ผู้วิจัยได้เสนอบทความเรื่อง “การแปรการใช้คำในภาษาไทยดำของคนสามระดับอายุ : กรณีศึกษาอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ในการประชุมทางวิชาการเรื่อง “ชาติพันธุ์ : กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม (ไทยโซ่ง)” ปีที่ 1 จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยมหิดล ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า

ควรเพิ่มจำนวนผู้บอกภาษาและเพิ่มจำนวนหน่วยอรรถให้มากขึ้น รวมทั้งเขียนบางประเด็นในบทความให้ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปปรับปรุงในครั้งต่อไป

2.2 ปรับปรุงรายการศัพท์และเก็บข้อมูลสนาม 8 จุด

จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้ปรับโครงสร้างงานวิจัยและแผนดำเนินงานระยะที่ 2 ดังนี้

2.2.1 เดือนสิงหาคม 2554 – เดือนมีนาคม 2555 คัดเลือกหน่วยอรรถที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อสร้างรายการศัพท์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกหน่วยอรรถที่ใช้เก็บข้อมูลภาษาไทยคำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยโดยใช้เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1. วิทยานิพนธ์เรื่อง “คำและความหมายในภาษาลาวโซ่ง” ของ พนิดา เย็นสมุทร (2524)
2. วิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโซ่ง” ของ อัญชลี บุรณะสิงห์ (2531)
3. งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน” ของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539)
4. วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวโซ่ง ในจังหวัดนครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี” ของ วรนุช ประพิน (2539)
5. วิทยานิพนธ์เรื่อง “การแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ตามกลุ่มอายุ และทัศนคติต่อภาษาในภาษาโซ่ง (ไทดำ) ที่พูดในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ของ สุนทรินทร์ แสงงาม (2549)
6. บทความเรื่อง “Black Tai phoneme, with reference to White Tai” ของ Jay and Dorothy Fippinger (1974)
7. รายการศัพท์เรื่อง “Old Tai Dam (Black Tai) Lexicon (manuscript)” ของ Theraphan Luangthongkum
8. Tai Dam-English English-Tai Dam Vocabulary Book ของ Baccam และคณะ 1989

ผู้วิจัยมีเกณฑ์คัดเลือกหน่วยอรรถดังนี้

1. เป็นศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น คำเรียกเครือญาติ บุคคลในสังคม คำเรียกอาหารการกิน คำเรียกพืช ผัก ผลไม้ ธรรมชาติ วัตถุ เครื่องแต่งกาย กิริยาอาการ

2. เป็นหน่วยอรรถที่เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทดำใช้รูปศัพท์ต่างกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ
‘มะละกอ’	/ma ⁴ hoŋ ³ /	/ma ⁴ la ⁴ ko: ¹ /
‘ใบแมงลัก’	/sa ⁴ la:ŋ ⁵ ka:n ³ kha:w ¹ /	/baj ¹ me:ŋ ² lak ⁴ /
‘จิ้งจก’	/to: ¹ ja: ² huan ² /	/ciŋ ⁵ cok ³ /

3. เป็นรูปศัพท์ที่มีลักษณะของเสียงปฏิกาคที่แสดงลักษณะเฉพาะกลุ่มของภาษาไทดำ กล่าวคือศัพท์ที่ผู้บอกภาษาไทดำออกเสียงสระหรือพยัญชนะบางเสียงต่างกับภาษาไทยกรุงเทพฯ อันแสดงลักษณะเฉพาะของภาษาไทดำ ส่วนใหญ่เป็นศัพท์พื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้ได้จำนวนหน่วยอรรถที่มากพอที่จะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังนี้

3.1 เสียงพยัญชนะต้น /ph , th , kh / ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ใช้อักษรต่ำ <พ ท ค> จะมีปฏิกาคกับเสียง /p, t, k/ ในภาษาไทดำ เนื่องจากภาษาไทดำจัดอยู่ในกลุ่มพยัญชนะต้นไม่มีลม (P group) และจะมีปฏิกาคกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มพยัญชนะต้นมีลม (PH group) ตามการแบ่งของเจมส์ อาร์ แชมเบอร์เลน (Chamberlain 1975) เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ภาษาไทดำ
‘พาน’	/pha:n ² /	/pa:n ² /
‘ท่อ’	/tho: ⁴ /	/to: ⁴ /
‘คอ’	/kho: ² /	/ko: ² /

3.2 เสียงพยัญชนะต้น /r/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีปฏิกาคกับเสียง /l/ ในภาษาไทดำ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ไทดำ
‘รู’	/ru: ⁵ /	/hu: ⁶ /
‘ร้อน’	/ro:n ⁵ /	/ho:n ⁶ /
‘เรือน’	/ruan ² /	/huan ² /

3.3 เสียงพยัญชนะต้น /kh/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีปฏิกาคกับเสียง /s/ บางคำในภาษาไทดำ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ไทดำ
‘ไข่’	/khaj ³ /	/saj ³ /
‘ขอ’	/khɔ: ¹ /	/sɔ: ¹ /
‘จับ (ไล่)’	/khap ³ /	/sap ³ /

3.4 เสียงพยัญชนะต้น /ŋ/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีปฏิภาคกับเสียง /h/ ในภาษาไทดำ เช่น คำที่ใช้ <หง> ในภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ไทดำ
‘หงาย’	/ŋa:j ¹ /	/ha:j ¹ /
‘เหวี่ยง’	/ŋwɔk ³ /	/hwɔk ³ /

3.5 เสียงพยัญชนะต้น /khr, khl/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีปฏิภาคกับเสียง /c/ บางคำในภาษาไทดำ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ไทดำ
‘คราง’	/khrɑ:ŋ ² /	/ca:ŋ ² /
‘กลาน’	/khla:n ² /	/ca:n ² /
‘คราม (ต้น)’	/khrɑ:m ² /	/ca:m ² /

3.6 สระเสียงยาวหรือสระประสมและพยัญชนะท้าย /k/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีปฏิภาคกับสระเสียงสั้นและพยัญชนะท้าย /ʔ/ ในภาษาไทดำ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ไทดำ
‘รากไม้’	/ra:k ⁴ /	/haʔ ⁴ /
‘ลูก’	/lu:k ⁴ /	/luʔ ⁴ /
‘ตัวทาก’	/tha:k ⁴ /	/taʔ ⁴ /

3.7 สระ /a/ และพยัญชนะท้าย /j/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ จะมีปฏิภาคกับสระ /au/ ในภาษาไทดำ เช่น คำที่ใช้รูปเขียน ไ-

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ศัพท์ไทดำ
‘ใส’	/saj ¹ /	/sau ¹ /
‘ใหม่’	/maj ³ /	/mau ³ /
‘ใบ’	/baj ¹ /	/bau ¹ /

ศัพท์ที่มีเสียงปฏิภาคในข้อ 3 นี้ ถึงแม้มีการใช้เสียงที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์ คล้ายคลึงกัน แต่เป็นศัพท์ที่สามารถระบุกลุ่มภาษาไทดำและจัดเป็นศัพท์ไทดำได้ ผู้วิจัยจะเลือก เป็นหน่วยอรรถที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อพิจารณารูปแบบการใช้ศัพท์ด้วย

จากเกณฑ์ 3 ข้อข้างต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมหน่วยอรรถทั้งหมด 680 หน่วยอรรถ จำนวน 9 หมวดศัพท์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลภาษาไทดำทั้ง 4 จังหวัด

2.2.2 เดือนเมษายน 2555 ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่เก็บข้อมูลในภูมิภาคตะวันตกซึ่งมีคนไทย เชื้อสายไทดำอาศัยจำนวนมากพอสมควร มีผู้ใช้ภาษานี้ทุกระดับอายุและเป็นชุมชนภาษาที่ธำรง ภาษาประเพณีไทดำ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูล 4 จังหวัด คือ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และ เพชรบุรี กำหนดจุดเก็บข้อมูลจังหวัดละ 2 จุด โดยใช้งานวิจัย 3 เรื่องที่สำรวจการกระจายตัวของ ภาษาไทดำและนำเสนอในรูปของแผนที่ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

1. งานวิจัยเรื่อง “แผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดราชบุรี” ของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2545)
2. งานวิจัยเรื่อง “แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย” ของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547)
3. งานวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย” ของ สมทรง นุราชพัฒน์ และคณะ (2554)

จากการศึกษางานดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดจุดเก็บข้อมูลทั้ง 4 จังหวัด ๆ ละ 2 จุด รวม 8 จุดเก็บข้อมูล ดังนี้

1. หมู่ที่ 11 ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. หมู่ที่ 2,4,6 ตำบลคอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. หมู่ที่ 4,5 ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
4. หมู่ที่ 6,8 ตำบลคอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
5. หมู่ที่ 1,2 ตำบลคอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
6. หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
7. หมู่ที่ 1,2 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัยวัน จังหวัดเพชรบุรี
8. หมู่ที่ 2,4 ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ในเดือนนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจชุมชนภาษาไทดำและนัดหมายผู้บอกภาษาโดยแบ่ง ระดับผู้บอกภาษาเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน เพศชาย 2 คน เพศหญิง 2 คน โดยเว้นห่างระดับอายุ 10 ปี เพื่อให้สามารถแยกแยะอายุได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้สูงอายุ
 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 อายุตั้งแต่ 45-55 ปี เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มวัยกลางคน
 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 อายุตั้งแต่ 15-35 ปี เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว
 จากจุดเก็บข้อมูล 8 จุด ใช้ผู้บอกภาษาจุดละ 12 คน รวมผู้บอกภาษาทั้งสิ้น 96 คน

คุณสมบัติของผู้บอกภาษา¹ คือ

1. เป็นผู้ที่เกิดและเติบโตในตำบลที่เก็บข้อมูล และไม่เคยย้ายภูมิลำเนาเกิน 3 ปี
2. ใช้ภาษาไทยคำในชีวิตประจำวัน มีความชำนาญในการใช้ภาษา
3. มีอวัยวะในการออกเสียงดี มีประสาทหู ประสาทตาใช้การได้ดี มีไหวพริบและมีเวลารว่าง เต็มใจให้เก็บข้อมูล

2.2.3 เดือนพฤษภาคม – เดือนสิงหาคม 2555 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลสนทนากลุ่มภาษาไทยคำที่ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยใช้รายการศัพท์ 680 หน่วยย่อย ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยนัดผู้บอกภาษาแต่ละระดับอายุมารวมกัน แล้วเริ่มเก็บข้อมูลแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้ของจริง แผ่นภาพ การแสดงกิริยาท่าทาง และการสนทนาโดยอธิบายความหมายของหน่วยย่อยเพื่อให้ได้คำที่ต้องการ
2. กรณีที่เป็นคำไวยากรณ์ เช่น คำถาม คำปฏิเสธ คำช่วยกิริยา คำลักษณนาม ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างประโยคภาษาไทยกรุงเทพฯ แล้วให้ผู้บอกภาษาแปลเป็นภาษาไทยคำ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
3. ผู้บอกภาษาแต่ละคนจะบอกคำที่ใช้แทนหน่วยย่อยนั้น หากผู้บอกภาษาใช้ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะบันทึกการแปรคำนั้น ๆ ด้วย
4. ผู้วิจัยออกเสียงคำนั้นตามผู้บอกภาษา แล้วจดบันทึกด้วยตัวอักษร รวมทั้งคำอธิบายความหมายเพิ่มเติมจากผู้บอกภาษา
5. ใช้เครื่องบันทึกเสียง SONY รุ่น IC Recorder ICD-UX200F บันทึกเสียงเพื่อเป็นหลักฐานการตรวจสอบภายหลัง โดยให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 2 ครั้ง เว้นระยะการออกเสียงครั้งแรกและครั้งที่ 2 พอสมควร

¹ เนื่องจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากคนสามระดับอายุ โดยปกติจะมีระดับการศึกษาไม่เท่ากัน ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทย กล่าวคือ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มักจบการศึกษามัธยมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือปีที่ 6 ส่วนผู้บอกภาษากลุ่มอื่นจะมีระดับการศึกษาสูงกว่า ดังนั้นการควบคุมตัวแปรการศึกษาจึงทำได้ยาก เนื่องจากผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาตัวแปรเพศ จึงเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทั้งเพศหญิงและเพศชายเป็นจำนวนเท่ากันเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้ง 2 เพศ

ผลจากการเก็บข้อมูลที่ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า หน่วยยรรดบางหน่วยมีปัญหา คือ ผู้บอกภาษาเข้าใจไม่ตรงกัน เช่นคำว่า ‘ไฟใจ’ ผู้บอกภาษาบางคนเข้าใจว่า ต้องการ หรือ สนใจ บางหน่วยยรรดเป็นศัพท์ที่ยืมจากภาษาเวียดนาม เช่น คำว่า ‘รองเท้า’ ไทดำในเวียดนามใช้ว่า /ha:j¹/ เป็นศัพท์เวียดนาม แต่ข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับภาษาไทดำในประเทศไทยระบุว่า /kwap³ tin¹/ เป็นศัพท์ไทดำ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ศัพท์ดังกล่าวเป็นศัพท์ไทดำในงานวิจัยนี้ หรือสิ่งของที่ผู้บอกภาษาไทดำในประเทศไทยไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวันจึงไม่มีคำเรียกหรือบางคนนึกภาพออกแต่ไม่ทราบคำเรียก เช่น ภาชนะที่ใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง ทำจากน้ำเต้า ชาวไทดำที่เวียดนามเรียกว่า /kɔm⁴/ ผู้วิจัยจึงปรับบางหน่วยยรรด หรือตัดหน่วยยรรดที่มีปัญหาออก เหลือหน่วยยรรดทั้งสิ้น 650 หน่วยยรรด ซึ่งคาดว่าจะสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นรูปแบบการใช้ศัพท์และการแปรเสียงของศัพท์ได้

จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลสนามด้วยรายการศัพท์ 650 หน่วยยรรด ที่ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในระยะนี้บทความวิจัยเรื่อง “The Lexical Variations between Three Generations of Tai Dam in Ratchaburi Province, Thailand” ได้ตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ “Silpakorn University Journal of Social Science, Humanities and Arts.” volume 11 Number 2 (July-December) 2011 และผู้วิจัยได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง “การแปรศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำ อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี” ในการประชุมทางวิชาการเรื่อง “ชาติพันธุ์ : กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม (ไทยโซ่ง)” ปีที่ 2 ในเดือนสิงหาคม 2555 จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล

2.2.4 เดือนกันยายน 2555 – เดือนมกราคม 2556 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลสนามที่ตำบลคอนกลั้ง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตำบลคอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตำบลบางเลน อำเภอดอนมะนาว จังหวัดสุพรรณบุรี และตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

2.3 วิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูล

การดำเนินงานระยะที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากจุดเก็บข้อมูลทั้ง 8 จุด และเรียบเรียงข้อมูลดังนี้

2.3.1 เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนมีนาคม 2556 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดรูปแบบการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุแต่ละจุดเก็บข้อมูล บันทึกข้อมูลที่วิเคราะห์รูปแบบแล้วด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยพบว่าบางหน่วยยรรดมีการใช้มากกว่า 1 คำ การที่จะทราบว่าคำต่าง ๆ เหล่านี้

เป็นศัพท์เดียวกันหรือคนละศัพท์ซึ่งจะเป็นข้อมูลนำไปจัดรูปแบบการใช้ศัพท์ต้องอาศัยเกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์ดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ 1 คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถเดียวกัน ไม่ว่าคำ ๆ นั้นจะเป็นคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ หากความแตกต่างนั้นไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียง ผู้วิจัยจะจัดเป็นคนละศัพท์ ดังตัวอย่างคำศัพท์ที่ปรากฏในพื้นที่วิจัยดังนี้ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2,3
‘อิฐ’	/din ¹ ci: ³ /	/ʔit ³ / (ต.ดอนมะเกลือ)
‘กระต่าย’	/thoʔ ³ /	/ka ⁴ tai: ³ / (ต.ห้วยยางโทน)
‘เล่ม’	/pap ³ /	/lem ⁴ / (ต.ไผ่หูช้าง)
‘กระจก’	/wen ² /	/ka ⁴ cok ³ / (ต.ดอนมะนาว)

เกณฑ์ที่ 2 คำ 2 คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถเดียวกัน หากมีบางพยางค์ต่างกัน และความต่างของพยางค์นั้นสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์การแปรเสียง ผู้วิจัยจะจัดให้เป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน การแปรเสียงของคำที่จัดเป็นศัพท์เดียวกันจะมีความเหมือนที่สามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์ทางเสียง ดังนี้

1. การแปรเสียงพยัญชนะ การแปรเสียงพยัญชนะของคำที่จัดเป็นศัพท์เดียวกันนั้น จากข้อมูลสามารถอธิบายความเหมือนกันเรื่องสัทลักษณะ ได้แก่ ฐานกรณ์ ลักษณะการออกเสียง การสูญเสียเสียง

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2,3
‘จั่ว’	/kwin ¹ /	/kin ¹ / (ต.ดอนมะเกลือ)

เสียงควบกล้ำ /kw/ และเสียง /k/ เหมือนกันที่เสียงแรก ต่างกันที่สูญเสียเสียงที่ 2 ถือว่าเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน คือศัพท์ไทดำ

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2,3
‘หน้าโนนก’	/na: ⁵ suat ³ /	/na: ⁵ noʔ ³ ~ na: ⁵ no:k ³ / ² (ต.ดอนมะนาว และ ต.ไผ่หูช้าง)

² สัทลักษณะ ~ หมายถึง การแปรเสียง หรือรูปแปรของศัพท์เดียวกันที่ผู้บอกภาษาบางคนหรือบางระดับอายุใช้

เสียงพยัญชนะท้ายเสียง /ʔ/ และเสียง /k/ ในคำว่า /na:⁵noʔ³ ~ na:⁵ no:k³/ เหมือนกันในแง่ลักษณะการออกเสียง คือ เสียงไม่ก้อง ต่างกันเพียงฐานกรณ์ของเสียงคือ ช่องว่างระหว่างเส้นเสียงกับเสียงเพดานอ่อน คำว่า /na:⁵ no:k³/ จัดเป็นศัพท์ไทยกรุงเทพฯ ส่วน /na:⁵noʔ³/ เกิดจากการปรับเสียงท้าย /k/ ภาษาไทย กรุงเทพฯ ให้เป็นเสียง /ʔ/ ตามระบบเสียงไทดำ เป็นคำลูกผสม (hybrid word) ผู้วิจัยจะจัดให้คำดังกล่าวเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกันคือ ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ เพราะรูปศัพท์คล้ายคลึงกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มากกว่าภาษาไทดำ

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3
‘สงสาร’	/ʔeŋ ¹ lu: ¹ /	/ʔeŋ ¹ lu: ¹ /	/ʔeŋ ¹ du: ¹ /

(ต.ดอนมะนาว)

คำว่า /ʔeŋ¹ lu:¹/ เป็นภาษาไทดำที่ผู้ออกภาษาระดับอายุที่ 1,2 ใช้ ส่วนผู้ออกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะ [d] แทน /l/ โดยที่หน่วยเสียง /d/ ไม่มีในภาษาไทดำ คือคำว่า /ʔeŋ¹ du:¹/ เป็นคำลูกผสม (hybrid word) ผู้วิจัยจัดให้คำดังกล่าวเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกันคือ ศัพท์ไทดำ เพราะมีความคล้ายคลึงกันทางสัทศาสตร์คือเป็นเสียงปุ่มเหงือก ก้อง แตกต่างกับรูปศัพท์ไทยถิ่นกรุงเทพฯ ซึ่งใช้ว่า /soŋ¹ sa:n¹/

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3
‘ชายคา’	/cha:j ² kha: ² /	/sa:j ² ka: ² /	/sa:j ² kha: ² /

(ต.ดอนมะนาว)

คำว่า /sa:j² ka:³/ และ /sa:j² kha:²/ เป็นคำลูกผสม (hybrid word) และเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกันคือ /cha:j² kha:²/ เป็นศัพท์ไทยกรุงเทพฯ เพราะมีความคล้ายคลึงทางสัทศาสตร์ ส่วนภาษาไทดำใช้ว่า /tu:p³ fwaŋ²/

2. การแปรเสียงสระ การแปรเสียงสระบางเสียงจัดเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน หากสามารถอธิบายความเหมือนด้านสัทลักษณะ เช่น ระดับของลิ้น ส่วนของลิ้น ดังตัวอย่าง

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3
‘ร้อนใจ’	/ho:n ⁶ cau ¹ /	/ho:n ⁶ cau ¹ /	/ho:n ⁶ cau ¹ /

(ต.ดอนพุดรา)

เสียงสระ /au/ และเสียง /aw/ หรือทางสัทศาสตร์คือ สระ [au] มีจุดเริ่มต้นของเสียงเดียวกัน ต่างกันเพียงสระประสมที่ 2 คือ สระกลาง ระดับสูง กับสระหลัง ระดับสูง ในผู้ออกภาษาระดับอายุที่ 3 จัดเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน คือศัพท์ไทดำ

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3
‘มะรีน’	/mw: ⁶ hu: ⁶ /	/mw: ⁶ hu: ⁶ /	/ma ⁶ hu: ⁶ /
(ด.ท่าพระศรี)			

เสียงสระ /w:/ และเสียง /a/ มีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน คือเป็นเสียงสระกลาง ต่างกันที่ระดับของลิ้นและความสั้นยาวของเสียงสระ

เกณฑ์ที่ 3 คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถบางคำ ถึงแม้จะเข้าเกณฑ์ที่ 2 คือ การแปรเสียง แต่เนื่องจากคำนั้นเป็นศัพท์พื้นฐานและร่วมภาษาตระกูลไท (Tai) ซึ่งมีเสียงปฏิกาค (sound correspondence) ระหว่างภาษาอันแสดงลักษณะเฉพาะของภาษาไทยกลุ่มย่อยได้ อีกทั้งเอกสารงานวิจัยระบุว่าเป็นศัพท์ไทดำ ศัพท์ไทยถิ่นกลาง ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ หรือศัพท์ลาวกลุ่มอื่น ผู้วิจัยจะจัดเป็นคนละศัพท์ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ระดับอายุที่ 3
‘พาย’	/pa:j ² /	/pha:j ² /	/pha:j ² /
(ด.ลอนมะนา)			

คำว่า /pha:j²/ ที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้นั้นเป็นศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ จัดเป็นคนละศัพท์ กับ /pa:j²/ ซึ่งเป็นศัพท์ไทดำตามเอกสารระบุ เพราะภาษาไทยคำอยู่ในกลุ่ม ป. (P group) ใช้เสียงพยัญชนะต้นไม่มีลม /p, t, k/ ซึ่งมีปฏิกาคกับเสียงพยัญชนะต้นมีลม /ph, th, kh/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ในกลุ่ม พ. (PH group)

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ระดับอายุที่ 2,3
‘ครก’	/cok ⁴ /	/khrok ⁵ /	/khok ⁴ /
(ด.ดอนมะเกลือ)			

คำว่า /khok⁴/ ที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2,3 ใช้นั้น เป็นศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งไม่ออกเสียงควบกล้ำที่ 2 คือ /r/ เพราะผู้บอกภาษาไทดำได้ปรับให้เข้ากับระบบเสียงภาษาไทดำ ที่ไม่มีเสียงควบกล้ำ /r/ อีกประการหนึ่ง เสียง /c/ ในภาษาไทดำซึ่งพัฒนามาจาก พยัญชนะต้น */gr/ ในภาษาไทดั้งเดิม (proto-Tai) จะมีปฏิกาคกับเสียง /khr/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ในคำที่ใช้ พยัญชนะต้น <คร> ด้วย กรณีนี้ผู้วิจัยจัดเป็นคนละศัพท์กับภาษาไทดำ

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ระดับอายุที่ 2,3
‘ราก’	/haʔ ⁴ /	/ra:k ⁴ /	/la:k ⁴ /
(ต.หนองปรือ)			

คำว่า /la:k⁴/ ที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2,3 ใช้นั้น เป็นศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นจาก /r/ เป็น /l/ เพราะภาษาไทยคำไม่มีเสียง /r/ อีกประการหนึ่ง เสียงท้าย /ʔ/ ประสมด้วยสระเสียงสั้น ในภาษาไทยคำจะมีปฏิภาคกับเสียงท้าย /k/ ประสมด้วยสระเสียงยาวหรือสระประสมในภาษาไทยกรุงเทพฯ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2,3 ได้ใช้สระเสียงยาวและพยัญชนะท้าย /k/ ตามระบบเสียงภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็น /la:k⁴/ ‘ราก’ กรณีนี้ผู้วิจัยจัดเป็นคนละศัพท์กับภาษาไทยคำ

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ	ระดับอายุที่ 2,3
‘เปลว(ไฟ)’	/pew ¹ /	/pew ¹ /	/pe:w ¹ /

(ต.ดอนมะเกลือ)

คำว่า /pew¹/ และ /pe:w¹/ แม้จะมีลักษณะทางสัทศาสตร์เหมือนกันถือเป็นสระหน้า แต่เอกสารงานวิจัยระบุว่า /pew¹/ เป็นศัพท์ไทดำ /ple:w¹/ เป็นศัพท์ไทยกรุงเทพฯ กรณีนี้ผู้วิจัยจะจัด /pe:w¹/ เป็นรูปแปรของศัพท์ไทยกรุงเทพฯ

เกณฑ์ที่ 4 คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถบางคำ หากไม่มีเอกสารระบุว่า เป็นศัพท์ภาษาไทยใด เช่น ศัพท์ไทดำ ศัพท์ไทยกรุงเทพฯ หรือศัพท์ลาวกลุ่มอื่น เพราะเป็นศัพท์สร้างใหม่ในภาษาไทยคำปรากฏในจุดเก็บข้อมูลนั้น ๆ ผู้วิจัยจะจัดเป็นคนละศัพท์ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์สร้างใหม่	ระดับอายุที่ 1,2
‘หมดเกลี้ยง’	/siaŋ ⁵ /	/met ¹ peʔ ³ peʔ ³ /	/met ¹ peʔ ³ peʔ ³ /

(ต.ดอนมะเกลือ)

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์สร้างใหม่	ระดับอายุที่ 1,2,3
‘ไขแดง’	/mɔ:n ² saɯ ³ /	/mɔ:n ² de:ŋ ¹ /	/mɔ:n ² de:ŋ ¹ /

(ต.ดอนมะนาว)

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์สร้างใหม่	ระดับอายุที่ 2,3
‘ดาขาย’	/mɔ:ŋ ² /	/sa:j ³ /	/sa:j ³ /

(ต.ดอนมะเกลือ)

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ศัพท์สร้างใหม่	ระดับอายุที่ 3
‘กระดูก’	/ka ⁴ luʔ ⁴ /	/ka ⁴ duʔ ⁴ /	/ka ⁴ duʔ ⁴ /

(ต.ห้วยยางโทน)

แม้ว่าเสียง [d] และ [l] จะมีสัทลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สามารถอธิบายด้วยการแปรเสียง แต่ /ka⁴ du²/ ไม่อาจจัดเป็นรูปแปรของศัพท์ไทดำ /ka⁴ lu²/ หรือ /ka² du:k³/ ภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้ เพราะเป็นคำลูกผสม (hybrid word) มีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างภาษาไทดำและภาษาไทยกรุงเทพฯ ตัดสินยากว่าใกล้เคียงหรือเป็นรูปแปรของภาษาใด อีกทั้งไม่พบในพจนานุกรม งานวิจัยอื่น ๆ ที่ระบุว่าเป็นภาษาใด กรณีนี้ผู้วิจัยจะจัดเป็นศัพท์สร้างใหม่

เกณฑ์ที่ 5 คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถนั้น หากมีพยางค์หลักคือพยางค์ที่แสดงความหมายเด่นเหมือนกันและมีการเปลี่ยนแปลงบางพยางค์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์ทางหน่วยคำ เช่น การลดหรือเพิ่มพยางค์หรือเปลี่ยนบางพยางค์ ผู้วิจัยจัดว่าเป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน ตัวอย่างรูปแปรของศัพท์ไทดำ เช่น

หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 2,3	
‘โคลน’	/pon ¹ /	/pon ¹ ~ khi: ⁵ pon ¹ /	(ต.คอนคลัง)
หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2,3	
‘ที่ไหน’	/ka ⁴ lau ² /	/ka ⁴ lau ² ~ bon ³ lau ² /	(ต.คอนคลัง)
หน่วยอรรถ	ศัพท์ไทดำ	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3
‘รองเท้า’	/kuap ³ ti:n ¹ /	/kuap ³ ti:n ¹ /	/kuap ³ /
			(ต.คอนคลัง)

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ศัพท์ด้วยเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้เรียบเรียงและพิมพ์ร่างรายงานการวิจัย

2.3.2 เดือนเมษายน – เดือนมิถุนายน 2556 เสนอร่างรายงานการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งตีพิมพ์บทความวิจัยเรื่อง “การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทดำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ในวารสารระดับชาติคือ วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2556)

2.3.3 เดือนกรกฎาคม – เดือนกันยายน 2556 จัดพิมพ์รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอบทความวิจัยในการประชุมทางวิชาการเรื่อง “ชาติพันธุ์ : กระบวนทัศน์ใหม่ในการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม (ไทยโซ่ง)” ปีที่ 3 ในเดือนสิงหาคม 2556

ส่วนการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยจะกล่าวถึงในบทต่อไป